

BRÏFF YMCHWILIAD CRAFFU – TREFNIADAU DIOGELU MEWN YSGOLION

A	<p><u>Beth yw'r mater sy'n cael ei ystyried?</u></p> <p>Ychwanegwyd yr eitem 'Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion' fel eitem ychwanegol i raglen waith blynyddol y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar ôl y gweithdy blynyddol ar gais yr aelodau craffu.</p> <p>Craffwyd y trefniadau yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 18 Gorffennaf 2024. Cafwyd trafodaeth anffurfiol ar ôl y cyfarfod o ran y posibilrwydd o gynnal Grŵp Tasg a Gorffen neu Ymchwiliad Craffu i'r maes. Daethpwyd i'r casgliad y dylid cynnal trafodaeth bellach yng nghyfarfod anffurfiol y Pwyllgor ar 5 Medi 2024 lle mynegwyd pryder gan yr aelodau oedd yn bresennol ynghylch gweithredu'r trefniadau diogelu o fewn ein ysgolion.</p> <p>Mae'r Cabinet wedi cymeradwyo a mabwysiadu 'Cynllun Ymateb i Droseddu' yn ei gyfarfod ar 21 Ionawr 2025, sy'n cynnwys ymchwiliadau a gwaith pellach i sicrhau trefniadau diogelu, ymysg amcanion eraill. Mae'r cynllun ymateb yn edrych yn eang ar nifer o wahanol feysydd, ac mae'r ymchwiliad craffu – trefniadau diogelu mewn ysgolion wedi ei gynnwys fel un o'r ffrydiau gwaith yn y Cynllun. Mae'r ymchwiliad yn edrych ar drefniadau diogelu cyfredol mewn ysgolion.</p> <p>Yn ogystal, yn dilyn trafodaethau cadarnhaol rhwng y Comisiynydd Plant, swyddogion ac Aelodau Cabinet yn Tachwedd, a chyfarfod pellach rhwng y Prif Weithredwr a'r Comisiynydd ar y 9fed o Ragfyr, gwahoddwyd y Comisiynydd i roi mewnbyn i'r Cynllun Ymateb a chynnig i'w swyddogion fod yn rhan o'r drefn i fonitro cynnydd ar y gwahanol ffrydiau gwaith. Mae'r drafodaeth honno'n parhau ac yn drafodaeth gadarnhaol iawn.</p>
B	<p><u>Nod yr Ymchwiliad</u></p> <p>Y prif gwestiwn i'w gyfarch fydd:</p> <p>'A yw trefniadau diogelu yn ysgolion y sir yn briodol ac yn cael eu gweithredu'n gyson?'</p> <p>Bwriedir gwneud hyn trwy ofyn y cwestiynau allweddol canlynol:</p> <p><u>Gwaith ymchwil a sefydlu ffeithiau:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth yw'r gofynion gan gynnwys arweiniad mewn cylchlythyrau a chanllawiau ynghylch 'gofynion diogelu' mewn ysgolion? (<i>Gwasanaethau Cyfreithiol</i>) • Beth yw trefniadau diogelu ar gyfer ysgolion yng Ngwynedd? (<i>Arbenigwyr mewnol y Cyngor ym maes diogelu, Adran Addysg ynghylch polisïau diogelu</i>) • Sut mae'r cydweithio rhwng ysgolion/yr Adran Addysg a'r Adran Plant yn gweithio? (<i>Arbenigwyr mewnol y cyngor – Adran Addysg a'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd + ymatebion holiadur i ysgolion</i>) • Beth yw canfyddiadau/barn Estyn (y rheoleiddwyr yn y maes) ar drefniadau yn ysgolion Gwynedd? (<i>trefniadau'r Awdurdod</i>)

	<ul style="list-style-type: none"> • A oes esiamplau o ymarfer da yn genedlaethol, a sut y byddai trefniadau diogelu o'r radd flaenaf yn edrych mewn ysgolion? (hy sut y gellir sicrhau trefniadau da). • Beth mae'r ysgolion yn ddweud am eu trefniadau diogelu a'r gefnogaeth gan yr awdurdod – a oes themâu penodol? (<i>canlyniadau holiadur blynyddol gan yr ysgolion</i>) <p><u>Sampl o ysgolion</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sut mae'r trefniadau yn gweithio yn ymarferol yn yr ysgolion? <p>Rhoi'r ffocws ar yr ysgolion penodol a ganlyn: 6 ysgol gynradd (o'r 78) 3 ysgol uwchradd (o'r 12) 1 ysgol dilynol (o'r ddwy) 1 ysgol arbennig (o'r ddwy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth yw canfyddiadau/barn Estyn (y rheoleiddwyr yn y maes) ar drefniadau yn ysgolion Gwynedd? (<i>Trefniadau'r ysgolion o'r sampl</i>) • Beth mae'r ysgolion eu hunain yn ddweud am eu trefniadau diogelu? – (<i>holiadur blynyddol diogelu ysgolion</i>) <p><u>Ymweliadau:</u></p> <p>Siarad gyda Llywodraethwyr (gan gynnwys y Llywodraethwr dynodedig diogelu), Pennaeth a Staff (gan gynnwys y Swyddog dynodedig diogelu) ym mhob lleoliad.</p>
C	<p><u>Cefndir</u></p> <p>Dogfennau cefndirol</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2020 - Arweiniad atodol ar gyfer arolygu Diogelu gan Estyn - Adroddiad Estyn 2023 – am yr awdurdod - Polisi Diogelu Cyngor Gwynedd - Cylch Gorchwyl y Panel Strategol Diogelu a'r Grŵp Gweithredol - Polisi Enghreifftiol Diogelu Plant yn Ysgolion Gwynedd - Adroddiadau/Polisiâu Diogelu ar gyfer yr ysgolion yr ymwelir â hwy - Adroddiadau diweddaraf gan Estyn - Holiadur blynyddol 'diogelu ysgolion'
CH	<p><u>Casglu Tystiolaeth</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbenigwr Allanol yn y maes - Arbenigwyr Mewnol y Cyngor yn y maes <ul style="list-style-type: none"> ○ Swyddogion diogelu (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol, Pennaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd, Tîm Derbyn (Adran Plant), Pennaeth Cynorthwyol Diogelu ac Ansawdd - Adran Plant; Arweinydd Ansawdd Diogelu a Llesiant, Swyddog Diogelu a Llesiant Addysg - Adran Addysg) ○ Pennaeth Addysg ○ Gwasanaethau Cyfreithiol

	<ul style="list-style-type: none"> - Mewn 11 ysgol <ul style="list-style-type: none"> o Llywodraethwyr (Llywodraethwyr cyfrifol/dynodedig am faes diogelu) o Pennaeth o Aelod staff gyda chyfrifoldeb diogelu dynodedig o fewn yr ysgol o Staff 		
D	<u>Dadansoddiad</u> <ul style="list-style-type: none"> - Pwysu a mesur tystiolaeth a gasglwyd gan y rhai a gyfwelwyd - Ystyried gwybodaeth ymchwil a gwybodaeth cefndir 		
DD	<u>Llunio'r Adroddiad</u> <ul style="list-style-type: none"> - Nodi a thystiolaethu'r prif ganfyddiadau - Nodi argymhellion - Trafod a chytuno'r Adroddiad drafft gydag arweinwyr y gwaith o fewn y Cyngor - Cyflwyno'r Adroddiad Terfynol drafft i'r Pwyllgor Craffu am sylwadau a chadarnhad - Cyhoeddi'r Adroddiad Terfynol 		
E	<u>Cynllun Gweithredu</u> <ul style="list-style-type: none"> - Cabinet/Aelod Cabinet/Adran Addysg i lunio cynllun gweithredu mewn ymateb i'r argymhellion - Gwahodd yr Aelod Cabinet Addysg a swyddogion i drafod y cynllun gweithredu ar y cyd gyda'r Craffwyr 		
F	<u>Tracio Cynnydd</u> <ul style="list-style-type: none"> - Diweddariad i alluogi'r craffwyr i asesu cynnydd 		
FF	<u>AMSERLEN</u>		
	Beth	Arwain	Dyddiad
1	Mabwysiadu'r Briff	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	13 Chwefror 2025
2	Cyfarfod Cyntaf Aelodau'r Ymchwiliad <ul style="list-style-type: none"> - Cyd-destun – Aelod Cabinet Addysg, Pennaeth Addysg, Cyfarwyddwr Corfforaethol Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gwasanaeth Cyfreithiol - Ystyried sut i glywed llais disgyblion fel rhan o'r ymchwiliad 	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	10 Mawrth 2025
3	<ul style="list-style-type: none"> - Cyfarfod i ystyried trefniadau diogelu mewn ysgolion a threfniadau'r Awdurdod - Dewis ysgolion i'w cynnwys yn y sampl 	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	17 Mawrth 2025
4	Cyfarfod i ystyried: <ul style="list-style-type: none"> - Barn Estyn ar drefniadau'r Awdurdod 	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	31 Mawrth 2025

	<ul style="list-style-type: none"> - Ymarfer da - Ymatebion ysgolion i gwestiynau am y maes diogelu yn yr holiadur blynyddol gan yr Awdurdod 		
5	Ystyried adroddiadau/gwybodaeth am yr ysgolion yn y sampl a llunio cwestiynau ar eu cyfer	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	7 Ebrill 2025
6	Ymweld â'r ysgolion (11 ysgol)	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	Mai / Mehefin / Gorffennaf 2025
7	Cyfarfod i drafod argraffiadau cychwynnol yn dilyn yr ymweliadau	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	22 Gorffennaf 2025
8	Cyfarfod i drafod yr ymweliadau	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	10 Medi 2025
9	Trafodaeth gyda swyddogion o'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	28 Tachwedd 2025
10	Trafodaeth gyda swyddogion o'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	2 Mawrth 2026
11	Penodi darparwr i gyflawni'r gwaith llais disgyblion	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	Ebrill 2026
12	Trafodaeth gyda swyddogion o'r Adran Addysg	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	23 Ebrill 2026
13	Cyflwyniad ar waith llais disgyblion	Dr Ceryl Teleri Davies	8 Mehefin 2026
14	Cyfarfod i ystyried gwaith llais disgyblion ac argymhellion drafft	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	10 Mehefin 2026
15	Dadansoddiad ac Adroddiad drafft	Aelodau'r Ymchwiliad a'r Swyddog Arweiniol	Mehefin 2026
16	Adroddiad Drafft Terfynol <ul style="list-style-type: none"> - Cyfarfod i rannu drafft terfynol adroddiad yr ymchwiliad craffu gyda'r Aelod Cabinet Addysg a'r Pennaeth Addysg yn ogystal â'r Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd a Phennaeth Plant a Chefnogi Teuluoedd 	Aelodau'r Ymchwiliad Swyddog Arweiniol Cyfarwyddwr Corfforaethol	1 Gorffennaf 2026
17	Cyflwyno'r adroddiad drafft i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	Cadeirydd yr ymchwiliad	14 Gorffennaf 2026

CYFRIFOLDEBAU RHANDDEILIAID GWAHANOL O RAN DIOGELU PLANT A PHOBL IFANC

Crynodeb

Yr allwedd i ddiogelu effeithiol mewn ysgol yw cyfathrebu clir, cyfrifoldebau diffiniedig, a hyfforddiant parhaus i'r holl staff. Mae pob unigolyn o fewn cymuned yr ysgol yn chwarae rôl wrth nodi ac adrodd risgiau posibl i ddiogelwch a lles plant, gan gyfrannu at amgylchedd mwy diogel i ddysgwyr.

Mae diogelu plant a phobl ifanc mewn ysgolion yn flaenoriaeth, ac mae rolau amrywiol gyda chyfrifoldebau penodol i sicrhau eu bod yn cael eu hamddiffyn. Mae'r rolau hyn yn cael eu dylanwadu gan ganllawiau cenedlaethol, megis **Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014**, a gweithdrefnau diogelu lleol.

Isod ceir rhestr o rolau o fewn amgylchedd ysgol, ynghyd â'u cyfrifoldebau o ran diogelu plant a phobl ifanc:

Rôl	Cyfrifoldebau
Pennaeth	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfrifoldeb cyffredinol am ddiogelwch a lles yr holl ddysgwyr a staff. • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Sicrhau bod polisiau diogelu ar waith a bod staff yn cael eu hyfforddi. • Hyrwyddo diwylliant o ddiogelu a chynhwysiant ledled yr ysgol. • Monitro a gwerthuso effeithiolrwydd trefniadau diogelu. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Sicrhau gwiriadau recriwtio a DBS priodol ar gyfer yr holl staff. • Sicrhau bod y cwricwlwm yn cynnwys addysg a chodi ymwybyddiaeth o ddiogelu. • Sicrhau bod yr holl staff yn derbyn hyfforddiant diogelu priodol.
Y Person Diogelu Dynodedig	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfrifoldeb arweiniol am ddiogelu yn yr ysgol. • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Sicrhau bod polisiau diogelu'r ysgol yn cael eu dilyn a bod staff yn cael eu hyfforddi. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Gweithredu fel y prif bwynt cyswllt ar gyfer pryderon diogelu. • Gwnewch atgyfeiriadau at asiantaethau allanol fel Gwasanaethau Cymdeithasol pan fo angen a chadw cofnodion. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Cadw cofnodion cywir o bryderon, camau gweithredu a chanlyniadau diogelu

<p>Dirprwy Berson Diogelu Dynodedig (<i>Os oes un yn bodoli yn ôl Polisi Diogelu'r Ysgol</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cefnogi'r Person Diogelu Dynodedig a chymryd drosodd eu dyletswyddau yn eu habsenoldeb. • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynorthwyo wrth reoli pryderon diogelu a chadw cofnodion. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl.
<p>Staff Addysgu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Adnabod ac adrodd arwyddion o ddiogelu, camdriniaeth, esgeulustod, neu niwed. • Meithrin perthynas agored ac ymddiriedol, lle mae plant yn teimlo'n gyfforddus i rannu unrhyw bryderon neu brofiadau o gamdriniaeth. • Creu amgylchedd diogel i ddysgwyr fyfyrwyr ddatgelu pryderon. • Dilyn gweithdrefnau diogelu ar gyfer adrodd ac ymateb i bryderon. • Cefnogi dysgwyr agored i niwed a sicrhau eu lles. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
<p>Staff Cynorthwyol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Meithrin perthynas agored ac ymddiriedol, lle mae plant yn teimlo'n gyfforddus i rannu unrhyw bryderon neu brofiadau o gamdriniaeth. • Adnabod ac adrodd arwyddion o ddiogelu, camdriniaeth, esgeulustod, neu niwed. • Dilyn gweithdrefnau diogelu ar gyfer adrodd ac ymateb i bryderon • Cefnogi dysgwyr agored i niwed a sicrhau eu lles. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
<p>Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Meithrin perthynas agored ac ymddiriedol, lle mae plant yn teimlo'n gyfforddus i rannu unrhyw bryderon neu brofiadau o gamdriniaeth. • Cefnogi dysgwyr ag anghenion addysgol arbennig a all fod yn agored i niwed • Gweithio gyda'r Person Diogelu Dynodedig i sicrhau diogelwch dysgwyr ag anghenion ychwanegol • Hyrwyddo arferion diogelu cynhwysol. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.

Llywodraethwyr/ Llywodraethwr Diogelu Dynodedig	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Sicrhau bod gan yr ysgol bolisiau a gweithdrefnau diogelu priodol a chadarn. • Monitro a gwerthuso effeithiolrwydd trefniadau diogelu. • Cefnogi'r Pennaeth i greu a hyrwyddo diwylliant diogelu. • Sicrhau bod yr ysgol yn cydymffurfio â'r holl ofynion diogelu statudol, gan gynnwys recriwtio a gwiriadau DBS. • Sicrhau bod y Pennaeth a'r staff diogelu yn cael eu cefnogi yn eu cyfrifoldebau. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
Staff Derbynfa Ysgol / Staff Gweinyddol	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Sicrhau bod protocolau diogelu yn cael eu dilyn ar gyfer ymwelwyr a dysgwyr. • Adrodd am unrhyw bryderon ynghylch diogelwch neu les myfyrwyr. • Cadw cyfrinachedd a chefnogi'r broses ddiogelu. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
Cwnselydd Ysgol / Ymarferwyr Iechyd Meddwl	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Darparu cefnogaeth emosiynol i ddysgwyr sy'n wynebu problemau diogelu. • Cyfeirio pryderon at y Person Diogelu Dynodedig wrth gadw cyfrinachedd. • Cyflwyno gweithdai ar iechyd meddwl a lles. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
Gofalwyr / Staff y Safle	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Sicrhau bod yr amgylchedd ffisegol yn ddiogel. • Rhoi gwybod am unrhyw weithgaredd amheus neu bryderon diogelwch i'r Person Diogelu Dynodedig. • Monitro'r safle am beryglon neu risgiau i ddysgwyr. • Dilyn polisiau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
Staff Arlwy, Staff Cinio, Staff Clwb Brecwast a Chlybiau Ar-ôl Ysgol	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Sicrhau diogelwch myfyrwyr yn ystod oriau gofal estynedig. • Bod yn wylidwrs a rhoi gwybod am bryderon diogelu i'r Person Diogelu Dynodedig • Dilyn y polisiau diogelu a chynnal amgylchedd diogel.

<p>Staff Cyflenwi / Gweithwyr Proffesiynol <i>Allanol (e.e., Swyddogion y Cyngor Sir, Hyfforddwyr Chwaraeon, Siaradwyr Gwadd)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Cynnal ffiniau proffesiynol gyda dysgwyr, gan osgoi unrhyw sefyllfaoedd a allai arwain at niwed posibl. • Dilyn gweithdrefnau diogelu ac adrodd unrhyw bryderon i'r Person Diogelu Dynodedig • Cynnal ffiniau proffesiynol priodol gyda dysgwyr. • Sicrhau eu bod yn gyfarwydd â pholisïau diogelu'r ysgol • Dilyn polisïau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
<p>Gwirfoddolwyr</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cadw at bolisïau diogelu'r ysgol ac adrodd pryderon. • Cynnal ffiniau proffesiynol priodol gyda dysgwyr. • Cwblhau'r hyfforddiant diogelu angenrheidiol. • Dilyn polisïau a gweithdrefnau diogelu'r ysgol bob amser.
<p>Dysgwyr</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adrodd ar unrhyw arwyddion o gamdriniaeth, bwlio, neu esgeulustod sy'n ymwneud â nhw eu hunain neu eraill i oedolyn dibynadwy • Trin eraill gyda pharch, anrhydeddu ffiniau personol, preifatrwydd, a hyrwyddo perthnasoedd iach, diogel. • Gofyn am help os ydynt yn teimlo'n anniogel, yn ofidus, neu'n profi anawsterau, ac annog cyfoedion i geisio help • Cadw at bolisïau diogelu'r ysgol ac ymddwyn yn gyfrifol.
<p>Rhieni/Gofalwyr</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod eu cartref a'u hamgylchedd yn ddiogel, ac yn amddiffyn plant rhag niwed a chamdriniaeth. • Bod yn sylwgar i arwyddion o drallod, bwlio, neu newidiadau mewn ymddygiad, a mynd i'r afael ag unrhyw bryderon yn brydlon. • Addysgu eu plant am ddiogelwch personol, ffiniau, a sut i geisio help os ydyn nhw'n teimlo'n anniogel, ar-lein ac all-lein. • Meithrin perthynas agored ac ymddiriedol, lle mae plant yn teimlo'n gyfforddus i rannu unrhyw bryderon neu brofiadau o gamdriniaeth. • Os yn ymwybodol o faterion diogelu, rhoi gwybod am y pryderon i'r awdurdodau perthnasol neu arweinydd diogelu'r ysgol i sicrhau bod camau priodol yn cael eu cymryd. • Gweithio gydag ysgolion i gefnogi ac atgyfnerthu arferion diogelu, mynychu cyfarfodydd a chefnogi lles eu plentyn yn amgylchedd yr ysgol.

Y Cyngor Sir

- Sicrhau bod ysgolion a darparwyr addysg yn cydymffurfio â deddfau, polisïau a gweithdrefnau diogelu.
- Goruchwylio datblygiad polisïau diogelu drafft a'u gweithredu ar draws ysgolion a lleoliadau addysgol.
- Darparu arweiniad a chefnogaeth i'r Personau Diogelu Dynodedig mewn ysgolion a lleoliadau addysgol eraill.
- Sicrhau bod yr holl staff addysg yn derbyn hyfforddiant diogelu priodol sy'n cael eu diweddarau'n rheolaidd.
- Gweithio gyda byrddau diogelu lleol, gwasanaethau cymdeithasol, ac asiantaethau eraill i fynd i'r afael â phryderon diogelu.
- Monitro effeithiolrwydd trefniadau diogelu mewn ysgolion a sicrhau bod unrhyw faterion yn cael eu trin yn briodol.
- Dal ysgolion i gyfrif am eu harferion diogelu ac ymyrryd lle bo angen i amddiffyn plant a phobl ifanc.
- Hyrwyddo diwylliant o ddiogelu ar draws yr holl wasanaethau addysgol, gan sicrhau bod diogelwch a lles plant yn cael eu blaenoriaethu.

TAFLEN CYD-DESTUN YR YSGOL

Enw a chyfeiriad yr ysgol	
Rhif ffôn yr ysgol	
Enw'r Pennaeth	
Enw Cadeirydd y Llywodraethwyr	
Enw'r Llywodraethwr Diogelu	
Enw'r Person/au Diogelu Dynodedig	

Nifer dysgwyr	
Canran cinio am ddim	
Canran ADY	
Presenoldeb	
Gwaharddiadau - data 3 mlynedd	gan gynnwys gwybodaeth am yr amser roedd disgybl wedi ei wahardd tra'n disgwyl penderfyniad gan Banel Apêl
Nifer o athrawon	
Nifer staff cynorthwyol	

Gwybodaeth berthnasol o adroddiad diweddaraf Estyn –

Dolen at yr adroddiad -

CWESTIYNAU CYN YMWELIAD

HUNAN ARFARNU

Pa mor aml ydych chi'n cynnal Adolygiadau/Hunan Arfarniad o ran eich systemau Diogelu?	
Pa mor aml y mae polisiâu diogelu yn cael eu hadolygu a'u diweddarau?	
Sut ydych chi yn sicrhau bod diogelu yn flaenoriaeth ar draws pob lefel o arweinyddiaeth a llywodraethu?	
Sut mae'r ysgol yn sicrhau bod diogelu yn parhau i fod yn ffocws allweddol mewn cynllunio strategol a gweithrediadau o ddydd i ddydd?	

GWIRIO ALLANOL

A oes unrhyw wirio allanol yn digwydd o ran eich prosesau a gweithdrefnau diogelu a beth oedd eu canlyniadau? A oedd materion i'w datblygu ymhellach?	
--	--

HYFFORDDIANT A DEALLTWRIAETH

Allwch chi ddisgrifio sut mae'r ysgol yn olrhain ac yn sicrhau bod yr holl staff wedi derbyn yr hyfforddiant priodol yn unol â Gweithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan ?	
A yw rhanddeiliaid eraill e.e. llywodraethwyr, staff arlwyo wedi derbyn hyfforddiant ar y lefel briodol?	
Sut ydych chi'n sicrhau bod staff newydd yn deall gweithdrefnau diogelu'r ysgol?	

CODI YMWYBYDDIAETH

<p>A oes cyfleoedd cwricwlaidd yn cael eu defnyddio, sy'n briodol i oedran y dysgwyr am ddiogelu?</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>A oes gwaith ar ddiogelwch personol, diogelwch ar-lein, perthnasoedd iach, iechyd meddwl, hawliau a chyfrifoldebau a sut i geisio help os ydynt yn profi niwed yn cael eu cyflwyno?</i> ○ <i>Sut ydych chi'n mynd ati i sicrhau fod lleisiau dysgwyr yn rhan o'r sgwrs am ddiogelu?</i> ○ <i>Oes gyda chi cynlluniau/arfer dda ar waith y gellir eu rhannu gydag eraill o ran diogelu?</i>	
---	--

Pa gamau ydych chi'n eu cymryd i sicrhau bod dysgwyr, staff a rhieni yn gwybod sut i adrodd pryderon diogelu yn gyfrinachol a heb ofni effeithiau?	
--	--

MATERION SAFLE/DIOGELU

A oes gennych chi asesiad risg cyfredol o'r safle a threfniadau cadarn o ran diogelwch safle sydd wedi'u deall ac sy'n cael eu gweithredu gan staff a dysgwyr?	
--	--

- *A ganfuwyd unrhyw ddiffygion yn eich asesiad diweddaraf?*
- *Beth sydd wedi ei wneud/am gael ei wneud mewn ymateb?*

Pa drefniadau sydd gennych mewn lle er mwyn sicrhau diogelwch –	
---	--

- *ar yr adeg cynhelir clwb brechwast a chlybiau ar ôl ysgol?*
- *pan fo'r gymuned yn defnyddio'r safle tu allan i oriau craidd yr ysgol?*

RECRIWATIO A RHEOLI STAFF

A yw'r ysgol wedi mabwysiadu Polisiâu a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor o ran recriwtio a rheoli staff gan gynnwys gweithdrefnau fetio?	
---	--

Sut ydych chi'n sicrhau bod gweithdrefnau recriwtio diogel ar waith?	
--	--

GWEITHIO GYDAG ERAILL

Sut ydych chi'n gweithio gydag asiantaethau eraill mewn perthynas â phryderon amddiffyn plant? Ble fel Pennaeth allech chi fynd am gefnogaeth?	
--	--

Cwestiynau - ymweliadau

Person Diogelu Dynodedig (PDD) neu'r Ail Berson Diogelu Dynodedig os mai'r Pennaeth yw'r PDD

1. Pa mor gadarn yw diogelu yn eich ysgol a sut ydych chi'n gwybod?
  - Beth yw eich cryfderau a'ch pryderon mwyaf? A oes gyda chi ymddiriedaeth yn y system?
2. A oes unrhyw faterion wedi dod i'r amlwg yn dilyn eich adolygiad diweddaraf?
  - Beth oedden nhw a beth ydych chi wedi ei wneud am y materion hynny?
3. Beth yw eich trefniadau o ran cofnodi pryderon diogelu?
  - Sut fyddwch chi'n monitro a sicrhau fod cadw cofnodion o ran materion diogelu yn effeithiol ac o safon? (*dogfennaeth glir, gywir, ac amserol o bryderon, camau a gymerwyd, a phenderfyniadau a wneir, gan sicrhau cyfrinachedd a hygyrchedd*)
  - Lle ydych chi'n cadw'r wybodaeth am bryderon diogelu?
4. Gan ystyried cyfrinachedd, disgrifiwch sut yr ymatebodd yr ysgol yn llwyddiannus i ddigwyddiad diogelu?
5. Sut ydych chi'n atgoffa dysgwyr o'r gweithdrefnau diogelu a phwy i fynd atynt os oes ganddynt unrhyw bryder?
6. Sut ydych chi'n sicrhau fod pob aelod o staff yn deall beth yw diogelu a sut i godi pryder?
7. Sut ydych chi'n ymgysylltu â rhieni/gwarcheidwaid o ran diogelu a'u hannog i fod yn rhan o ddiogelu eu plant?
8. Beth yw eich barn am ansawdd cefnogaeth yr Awdurdod Lleol e.e. yr Adran addysg a chymorth Gwasanaethau Cymdeithasol?
  - Ydych chi'n hyderus eich bod yn cael ymateb amserol a defnyddiol?
9. A oes unrhyw agweddau ar ddiogelu y gellid eu gwella?

Staff addysgu

1. Sut mae staff/ydy staff yn cael eu gwneud yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau diogelu?
  - Pa mor aml ydych chi'n cael cyfle i drafod materion?
2. Beth sy'n digwydd pan fydd disgybl yn absennol?
3. Allwch chi siarad â mi trwy beth fydddech chi'n ei wneud pe bai dysgwr yn gwneud datgeliad?
  - Beth fyddai'n digwydd yn eich ysgol? Ydych chi'n cael unrhyw adborth?
  - Unrhyw gefnogaeth? A oes gyda chi ymddiriedaeth yn y system?
4. Pe baech chi'n poeni am ymddygiad proffesiynol aelod o staff / Pennaeth/ Llywodraethwr, beth fyddai eich ffordd orau o ymdrin ag ef?
  - Pa mor hyderus fydddech chi wrth wneud hyn?
5. A oes unrhyw agweddau ar ddiogelu y gellid eu gwella?

Staff ategol

1. Sut mae staff/ydy staff yn cael eu gwneud yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau diogelu?
  - Pa mor aml ydych chi'n cael cyfle i drafod materion?
2. Allwch chi siarad â mi trwy beth fydddech chi'n ei wneud pe bai dysgwr yn gwneud datgeliad?
  - Beth fyddai'n digwydd yn eich ysgol? Ydych chi'n cael unrhyw adborth?
  - Unrhyw gefnogaeth? A oes gyda chi ymddiriedaeth yn y system?
3. Pe baech chi'n poeni am ymddygiad proffesiynol aelod o staff/ Pennaeth/ Llywodraethwr, beth fyddai eich ffordd orau o ymdrin ag ef?
  - Pa mor hyderus fydddech chi wrth wneud hyn?
4. A oes unrhyw agweddau ar ddiogelu y gellid eu gwella?

Llywodraethwyr gan gynnwys y Cadeirydd a'r Llywodraethwr Diogelu Dynodedig

1. Allwch chi esbonio rôl y Corff Llywodraethu wrth adolygu a goruchwyllo arferion diogelu yn eich ysgol?
2. Pa mor aml y trafodir diogelu yng nghyfarfodydd y Llywodraethwyr?
  - Sut ydych chi'n monitro ac adolygu trefniadau diogelu?
3. A oes unrhyw faterion wedi dod i'r amlwg yn dilyn eich adolygiad diweddaraf?
  - Beth oedden nhw a beth ydych chi wedi ei wneud am y materion hynny?
4. Beth yw'r berthynas Llywodraethwr/Ysgol? Rhowch enghraifft o sut rydych chi'n herio o ran diogelu.
5. Pa mor gadarn yw diogelu yn eich ysgol a sut ydych chi'n gwybod?
  - Beth yw eich cryfderau a'ch pryderon mwyaf?
  - A oes gyda chi ymddiriedaeth yn y system?
6. Sut, fel Llywodraethwyr, ydych chi'n sicrhau bod gweithdrefnau recriwtio diogel ar waith?
7. Beth yw eich barn am ansawdd cefnogaeth yr Awdurdod Lleol e.e. yr Adran addysg a chymorth Gwasanaethau Cymdeithasol?
  - Ydych chi'n hyderus eich bod yn cael ymateb amserol a defnyddiol?
8. A oes unrhyw agweddau ar ddiogelu y gellid eu gwella?

Pennaeth

1. Sut ydych chi'n monitro presenoldeb ac absenoldeb?
  - A ydych chi'n ystyried fod eich ymateb yn amserol a phriodol?
2. Sut ydych chi'n atgoffa dysgwyr o'r gweithdrefnau diogelu a phwy i fynd atynt os oes ganddynt unrhyw bryder?
3. Sut ydych chi'n ymgysylltu â rhieni/gwarcheidwaid o ran diogelu a'u hannog i fod yn rhan o ddiogelu eu plant?
4. Sut mae staff yn cael eu gwneud yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau diogelu?
  - Pa mor aml ydych chi'n trafod materion diogelu gyda staff?
5. Sut ydych chi'n sicrhau fod pob aelod o staff yn deall beth yw diogelu a sut i godi pryder?
6. Pa mor gadarn yw diogelu yn eich ysgol a sut ydych chi'n gwybod?
  - Beth yw eich cryfderau a'ch pryderon mwyaf?
  - A oes gyda chi ymddiriedaeth yn y system?
7. A oes unrhyw faterion wedi dod i'r amlwg yn dilyn eich adolygiad diweddaraf?
  - Beth oedden nhw a beth ydych chi wedi ei wneud am y materion hynny?
8. Beth yw eich trefniadau o ran cofnodi pryderon diogelu?
  - Sut fyddwch chi'n monitro a sicrhau fod cadw cofnodion o ran materion diogelu yn effeithiol ac o safon? (*dogfennaeth glir, gywir, ac amserol o bryderon, camau a gymerwyd, a phenderfyniadau a wneir, gan sicrhau cyfrinachedd a hygyrchedd*)
  - Lle ydych chi'n cadw'r wybodaeth am bryderon diogelu?
9. Gan ystyried cyfrinachedd, disgrifiwch sut yr ymatebodd yr ysgol yn llwyddiannus i ddigwyddiad diogelu?
10. Beth yw eich barn am ansawdd cefnogaeth yr Awdurdod Lleol e.e. yr Adran addysg a chymorth Gwasanaethau Cymdeithasol?
  - Ydych chi'n hyderus eich bod yn cael ymateb amserol a defnyddiol?
11. A oes unrhyw agweddau ar ddiogelu y gellid eu gwella?

AMGYLCHEDD A DIWYLLIANT DIOGELU

Mae awyrgylch cyffredinol yr ysgol hefyd yn ddangosydd da o ba mor ddiogel mae pobl yn teimlo.

Ystyriwch yr amgylchedd ffisegol a'r protocolau ar gyfer ymwelwyr. Nid yw'r mesurau hyn ar eu pennau eu hunain yn ddigon i gyfiawnhau'r teimlad o ddiogelwch. Fe ddylech chi ystyried sut mae ethos ac awyrgylch yr ysgol yn dangos diwylliant diogelu a lefel briodol o ofal i bob dysgwr.

Maes i'w ystyried	Tystiolaeth/Eich sylwadau
<p>Trefniadau Mynediad</p> <p><i>ffyrdd o gyrraedd a gadael sy'n ddiogel, giatiau a drysau sy'n ddiogel ac yn cael eu monitro.</i></p>	
<p>Gweithdrefnau cyrraedd a gadael ymwelwyr</p> <p><i>cadarnhewch fod yn ofynnol i bob ymwelydd fewngofnodi a gwisgo bathodyn adnabod.</i></p>	
<p>Goruchwyliaeth staff digonol</p> <p><i>Gwiriwch fod plant yn cael eu goruchwyllo'n briodol yn ystod egwylliau, amser cinio, ac amseroedd eraill heb oruchwyliaeth.</i></p>	
<p>Gwybodaeth ddiogelu weladwy</p> <p><i>Gwiriwch fod polisïau, gweithdrefnau a chysylltiadau diogelu yn hawdd eu cyrraedd i staff ac ymwelwyr.</i></p> <p><i>Nodi'r Person Diogelu Dynodedig a sicrhau bod eu manylion cyswllt yn weladwy ac yn hysbys.</i></p>	
<p>Amgylchedd Ffisegol</p> <p><i>Cyfleusterau glân wedi eu cynnal yn dda: Chwiliwch am unrhyw arwyddion o ddifrod a allai greu peryglon (e.e. teils llawr rhydd, ffensys wedi torri).</i></p>	
<p>Ffiniau diogel</p> <p><i>Cadarnhau bod ardaloedd chwarae awyr agored wedi'u ffensio yn ddiogel ac na all plant adael y safle heb oruchwyliaeth.</i></p>	
<p>Allanfeydd a gweithdrefnau brys</p> <p><i>Gwiriwch fod allanfeydd brys wedi'u marcio'n glir ac yn hygyrch, a bod larymau tân mewn cyflwr gweithiol da.</i></p>	
<p>Arwyddion clir</p> <p><i>Sicrhau bod arwyddion priodol ar gyfer llwybrau gwacáu, lleoliadau cymorth cyntaf, a gwybodaeth diogelu.</i></p>	
<p>UNRHYW BETH ARALL PERTHNASOL</p>	

MATERION I'W HYSTYRIED AR DDIWEDD/WEDI'R YMWELIAD O RAN EICH YMDEIMLAD AM DDIWYLLIANT Y SEFYDLIAD

<i>Maes i'w ystyried</i>	<i>Tystiolaeth/Eich sylwadau</i>
<p>O'r trafodaethau/gwybodaeth a gyflwynwyd i chi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a ydych chi wedi eich argyhoeddi bod gan y Pennaeth/Uwch Dim Rheoli/ Cadeirydd y Llywodraethwyr ddealltwriaeth gadarn o beth yw DIOGELU? a sut i ymateb i unrhyw honiadau /pryderon gan staff a dysgwyr? 	
<p>O'ch trafodaethau gyda staff yr ysgol a ydych chi wedi eich argyhoeddi fod diogelu yn gyfrifoldeb pawb?</p>	
<p>O'ch trafodaethau gyda staff yr ysgol a ydych chi yn hyderus bod ganddynt y sgiliau i adnabod arwyddion cynnar o gamdriniaeth, yn deall protocolau amddiffyn plant, a gwybod sut i ymateb i ddatgeliadau.</p> <p>A yw staff yn cyfeirio at y Polisiâu a Gweithdrefnau Diogelu?</p>	
<p>O'r trafodaethau/gwybodaeth a gyflwynwyd i chi a yw'r berthynas rhwng yr ysgol a'r Cyngor yn gadarn, agored a bod cyfathrebu effeithiol rhyngddynt?</p>	
<p>O'r trafodaethau a ydych chi wedi eich argyhoeddi bod perthnasoedd positif rhwng staff a rhwng staff a dysgwyr ar waith yn yr ysgol?</p>	
<p>Wrth gerdded o gwmpas yr ysgol a welsoch chi unrhyw fater o gonsyrn o ran yr adeilad/safle e.e. drysau allanol ar agor, mynedfeydd i'r safle ar agor, toiledau...</p>	
<p>UNRHYW BETH ARALL PERTHNASOL</p>	

Trefniadau Diogelu mewn Ysgolion

Adroddiad ar Lais Disgyblion

Dr Ceryl Teleri Davies

Mai 2026

Cyflwyniad

Arfarniad annibynnol wedi'i gomisiynu i archwilio
llais disgyblion mewn trefniadau diogelu yn
Ysgolion Gwynedd

Rhan o adolygiad ehangach y Pwyllgor Craffu Addysg ac
Economi a chynllun ymateb diogelu Cyngor Gwynedd

Mae'r adroddiad yn nodi cryfderau allweddol, profiadau
disgyblion a meysydd i'w datblygu o ran ymwybyddiaeth o
ddiogelu a llais disgyblion ar draws ysgolion

Pwrpas yr Arfarniad

Archwilio	Archwilio dealltwriaeth disgyblion o drefniadau diogelu mewn ysgolion
-----------	---

Deall	Deall sut mae plant a phobl ifanc yn codi pryderon ac yn cael cefnogaeth
-------	--

Holi	Holi a ydi disgyblion yn teimlo'n ddiogel, a bod rhywun yn gwrando arnynt a'u cefnogi
------	---

Cefnogi	Cefnogi adolygiad diogelu ehangach Cyngor Gwynedd
---------	---

Cefndir

- Mae gan blant a phobl ifanc yr hawl i fod yn rhan o drafodaethau diogelu (Erthygl 12 CCUHP)
- Mae deddfwriaeth a chanllawiau Cymru yn cefnogi llais disgyblion mewn prosesau diogelu (Llywodraeth Cymru, 2022).
- Mae diogelu effeithiol yn cynnwys bod plant yn teimlo'n ddiogel, bod rhywun yn gwrandao arnynt a'u bod nhw'n gallu cael mynediad at gymorth (Estyn, 2022).
- Gall datgelu fod yn anodd oherwydd ofn, cywilydd, pryderon am gyfrinachedd a phoeni na fydd neb yn eu credu (Cossar et al., 2013).
- Mae oedolion dibynadwy a pherthnasoedd cefnogol yn helpu plant i geisio cymorth (Abdul Latiff et al., 2023).
- Mae ysgolion yn lleoliadau allweddol ar gyfer adnabod ac ymateb i bryderon diogelu (Cossar et al., 2013).
- Mae diogelwch emosiynol, preifatrwydd a chyfathrebu clir yn cryfhau mynediad at gymorth (Nohilly a Treacy, 2024).
- Ychydig o waith ymchwil sydd yna ynghylch sut brofiad mae disgyblion yn ei gael o systemau diogelu mewn ysgolion.
- Drwy gasglu llais disgyblion, mae hyn yn gymorth i bwysu a mesur a yw trefniadau diogelu yn weledol, yn hygyrch ac yn gefnogol ar lefel ymarferol.

Y Fethodoleg

Cynhaliwyd grwpiau ffocws ym mis Mai 2026

Bu 57 o blant a phobl ifanc yn cymryd rhan

Disgyblion cynradd: Blynyddoedd 3 i 6

Disgyblion uwchradd: Blynyddoedd 7 i 9 a Fforwm Ieuencid Gwynedd

Trafodaethau Cymraeg, oed-briodol a moesegol

Prif Ganfyddiadau: Cyffredinol

Profiad o ddiogelu drwy berthnasoedd a diwylliant yr ysgol

Oedolion dibynadwy a diogelwch emosiynol yn themâu canolog

Gweld bod cysylltiad cryf rhwng lles, tegwch a pherthyn â theimlo'n ddiogel

Disgyblion yn gwerthfawrogi staff sy'n agos-atoch ac sy'n ymateb i emosiynau

Ysgol Gynradd: Themâu Allweddol

3.1 Deall diogelwch a diogelu

Dealltwriaeth gadarn oed-briodol o ddiogelwch corfforol, emosiynol a diogelwch ar-lein

3.2 Lles emosiynol a chael cymorth

Ymwybyddiaeth gref o les emosiynol a phwysigrwydd siarad am bryderon

3.3 Oedolion dibynadwy a perthnasoedd

Oedolion dibynadwy a pherthnasoedd cefnogol yn ganolog i deimlo'n ddiogel a bod cefnogaeth ar gael

3.4 Codi pryderon a mynediad at gymorth

Amryw o lwybrau ar gael i godi pryderon, gan gynnwys bocsys pryderon a chymorth bugeiliol

3.5 Amlygrwydd gwybodaeth am ddiogelu

Gwybodaeth am ddiogelu yn hynod amlwg, ar gael, ac yn addas i blant ar draws yr ysgol

3.6 Asiantaethau allanol ac addysg ar ddiogelwch

Effaith gadarnhaol yr heddlu, SCCH ac addysg ataliol ar ddiogelu

3.7 Cymorth gan gyfoedion a helpu ffrindiau

Empathi cryf ac anogaeth gan gyfoedion i ofyn am gymorth gan oedolion dibynadwy

3.8 Crynodeb cyffredinol

Profiad o ddiogelu fel rhan o ddiwylliant ehangach o ofal, lles a chymorth emosiynol

Canfyddiadau Ysgol Gynradd

Ymwybyddiaeth gref o ddiogelwch, lles a llwybrau cymorth

Gwerthfawrogi oedolion dibynadwy a chefnogaeth fugeiliol yn fawr

Bocsys pryderon a gwybodaeth weledol am ddiogelu yn cael eu gweld yn bethau cadarnhaol

Ymwybyddiaeth gref o ddiogelwch ar-lein a bwlio

Cymorth ac empathi gan gyfoedion yn amlwg ar draws grwpiau

Cryfderau Ysgol Gynradd

Cymorth bugeiliol yn amlwg ac oedolion dibynadwy

Cyfathrebu hygyrch ynghylch diogelu

Ymwybyddiaeth gref o les emosiynol

Addysg ataliol gan ysgolion a'r heddlu

Amryw o lwybrau i gael cymorth

Ysgol Gynradd: Meysydd i'w Datblygu

- Esbonio'n gliriach yr hyn sy'n digwydd ar ôl rhannu pryder
- Cryfhau dealltwriaeth disgyblion o gyfrinachedd a'r cymorth dilynol
- Parhau i ddatblygu ymwybyddiaeth o sut i fynd at wasanaethau a chymorth arbenigol
- Cyfathrebu'n gyson ynghylch prosesau diogelu ar draws yr ysgol
- Parhau i gryfhau addysg ar ddiogelwch ar-lein wrth i ddisgyblion fynd yn hŷn
- Cefnogi disgyblion ymhellach i ddeall sut mae oedolion yn ymateb i bryderon am ddiogelu
- Parhau i hyrwyddo gwybodaeth hygyrch a chynhwysol am ddiogelu i bob disgybl
- Cynnal cyfleoedd parhaus i gael llais ac adborth disgyblion ar les a threfniadau diogelu

Ysgol Uwchradd: Themâu Allweddol

4.1 Perthnasoedd a Diogelwch Emosiynol

Profiad o ddiogelu yn bennaf drwy berthnasoedd dibynadwy, diogelwch emosiynol a staff cefnogol

4.2 Oedolion Dibynadwy ac Amlygrwydd Cefnogaeth

Pwysigrwydd dewis, staff sy'n agos-atoch a systemau cymorth sy'n amlwg ar draws yr ysgol

4.3 Lles Emosiynol a Diogelu

Cysylltiadau cryf rhwng diogelu, lles emosiynol, straen a chymorth efo iechyd meddwl

4.4 Systemau Ymddygiad a Thegwch

Tegwch, cysondeb a cyfathrebu clir o fewn systemau ymddygiad yn effeithio ar ddiogelwch emosiynol ac ymddiriedaeth

4.5 Addysg Allanol ar Ddiogelu

Roedd disgyblion yn gwerthfawrogi addysg ar ddiogelu oedd yn ymarferol, yn realistig ac yn golygu trafod

4.6 Fepio, Toiledau ac Ymddygiad Cyfoedion

Pryderon am fepio, pwysau gan gyfoedion, manau anniogel a phwysigrwydd cymorth gan gyfoedion a chymryd rhan

4.7 Crynodeb Cyffredinol

Diogelu yn cael ei ddeall fel mater sy'n ymwneud â pherthnasoedd, emosiynau a diwylliant yr ysgol gyfan yn hytrach na dim ond gweithdrefnau

Canfyddiadau Ysgol Uwchradd

Gweld cysylltiad agos rhwng diogelu a lles emosiynol

Gwerthfawrogi manau lles fel Hafan a Noddfa yn fawr

Roedd disgyblion yn gwerthfawrogi tegwch, cysondeb a sgysiau adferol

Codwyd cwestiynau am gyfrinachedd a chymorth dilynol

Systemau ymddygiad yn effeithio ar ddiogelwch emosiynol

Heriau Ysgol Uwchradd

Pryderon am systemau ymddygiad anghyson

Fepio a theimlo'n anniogel mewn toiledau

Ansicrwydd ynghylch prosesau cyfeirio

Yr angen am gyfathrebu cliriach ar ôl datgelu

Gweld bod rhywfaint o addysg ar ddiogelu yn anghyson

Ysgol Uwchradd: Cryfderau

- Perthnasoedd cryf rhwng disgyblion ac oedolion dibynadwy
- Roedd y disgyblion yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi'n emosiynol, bod rhywun yn gwranddo arnynt a'u parchu
- Gweld mannau lles fel "Hafan" a "Noddfa" yn gadarnhaol iawn
- Cymorth a phosteri ynghylch diogelu a staff dibynadwy yn amlwg iawn
- Ymwybyddiaeth gref o les emosiynol a chymorth efo iechyd meddwl
- Roedd disgyblion yn gweld gwerth addysg ar ddiogelu oedd yn ymarferol ac yn golygu trafod
- Ymwybyddiaeth gadarnhaol o ddiogelwch ar-lein, perthnasoedd a phwysau gan gyfoedion
- Cefnogaeth, empathi ac anogaeth gref gan gyfoedion i gael cymorth
- Pobl ifanc yn gwerthfawrogi cyfleoedd ar gyfer llais a rhan disgyblion
- Profiad o ddiogelu fel rhan o ddiwylliant ehangach o ofal, lles a chymorth emosiynol

Yng Ngeiriau'r Disgyblion

“Os 'da chi'n ei gadw o mewn, mae'r bag yn mynd yn drymach ac yn drymach.”

“Mae pobl yn helpu chi pan fydd pethau'n anodd.”

“Tydi pethau negyddol ddim yn helpu.”

“Fedrwch chi ei ysgrifennu o ar bapur os 'da chi ddim isio ei ddeud o.”

Cryfderau Allweddol

Cefnogaeth fugeiliol yn amlwg

Staff dibynadwy

Mannau lles

Addysg ataliol ar ddiogelu

Cymorth gan gyfoedion

Crynodeb

Roedd y disgyblion cynradd yn canolbwyntio mwy ar ddiogelwch ymarferol a pherthnasoedd dibynadwy

---

Roedd y disgyblion uwchradd yn fwy ymwybodol o degwch, systemau ymddygiad, cysondeb a diwylliant yr ysgol

---

Roedd y disgyblion hŷn eisiau mwy o eglurder am gyfrinachedd, llwybrau cyfeirio a chymorth dilynol

---

Mae'r canfyddiadau yn dangos pwysigrwydd dulliau diogelu sy'n seiliedig ar berthnasoedd ac emosiynau

---

Mae diogelu effeithiol yn dibynnu ar gael cymorth sy'n weledol, hygyrch a theg, ac sy'n ymateb i anghenion lles plant a phobl ifanc

Casgliad

Mae diogelu yn cael ei weld fel rhywbeth perthynol a holistaidd

Mae plant yn gweld gwerth perthnasoedd dibynadwy a diogelwch emosiynol

Mae systemau cymorth gweledol yn rhoi mwy o hyder i ofyn am gymorth

Mae tegwch, perthyn a lles yn themâu allweddol mewn diogelu

Cryfderau a Chyfyngiadau

Cipolwg ansoddol a
chyfoethog o lais
disgyblion

Ystod oedran eang ar
draws lleoliadau
addysgol

Sampl ansoddol
bach yn cyfyngu ar y
gallu i gyffredinoli

Disgyblion Blwyddyn
10 i 13 heb gymryd
rhan oherwydd
pwysau arholiadau

Argymhellion

7.1 Parhau i gryfhau arferion diogelu ar sail perthnasoedd

Cryfhau diogelu sy'n seiliedig ar berthnasoedd a chael oedolion dibynadwy wrth law

7.2 Gwella'r eglurder ynghylch llwybrau diogelu a mynediad at gymorth Gwella'r cyfathrebu ynghylch cyfrinachedd, llwybrau cyfeirio a chymorth dilynol

7.3 Parhau i gryfhau manau lles a chymorth bugeiliol

Cynnal a datblygu'r manau lles a'r gefnogaeth emosiynol gynnar sydd ar gael

7.4 Parhau i ddatblygu addysg ar ddiogelu sy'n oed-briodol

Darparu addysg ar ddiogelu sy'n ymwneud â materion cyfredol, sy'n ymarferol ac yn golygu trafod

7.5 Cryfhau llais a rhan y disgyblion wrth ddatblygu'r maes diogelu

Ymgorffori llais disgyblion mewn prosesau i adolygu trefn ddiogelu a gwella ysgolion

7.6 Adolygu systemau ymddygiad

Cryfhau tegwch, cysondeb a chyfathrebu o fewn systemau ymddygiad

7.7 Cryfhau'r gefnogaeth ynghylch diogelu cyfoedion

Rhoi arweiniad cliriach ynghylch cefnogi cyfoedion, ffiniau a gofyn am gymorth

7.8 Adolygu'r trefniadau diogelu yn rheolaidd

Parhau i gynnal adolygiadau diogelu yn rheolaidd sy'n cynnwys llais disgyblion ar draws pob grŵp oedran

Diolch yn fawr

- Diolch i'r holl blant a'r bobl ifanc a fu'n cymryd rhan
- Diolch i'r ysgolion a fu'n cymryd rhan ac i Fforwm Ieuenctid Gwynedd
- Cwestiynau/sylwadau

Cyfeiriadau

- Abdul Latiff, L., Tajik, E., Ibrahim, N., Abubakar, A. and Ali, S.S.S. (2023) 'Barriers and facilitators to child disclosure of abuse in institutional settings: A systematic review', *Child Abuse Review*, 32(4), tud. 1–17.
- Cossar, J., Brandon, M., Bailey, S., Belderson, P., Biggart, L. and Sharpe, D. (2013) 'It takes a lot to build trust': Recognition and telling: Developing earlier routes to help for children and young people. London: Office of the Children's Commissioner.
- Canllawiau fframwaith arolygu Estyn (2022): Diogelu ac amddiffyn plant. Caerdydd: Estyn.
- Nohilly, M. and Treacy, D. (2024) 'School climate, emotional safety and help-seeking behaviours in educational safeguarding contexts', *Children and Youth Services Review*, 158, 107409.
- Llywodraeth Cymru (2022) Cadw dysgwyr yn ddiogel: Rôl awdurdodau lleol, cyrff llywodraethu a pherchnogion ysgolion annibynnol o dan Ddeddf Addysg 2002. Caerdydd: Llywodraeth Cymru